

Samuel Byrskog, prodekan
Hege Markussen, utbildningsledare
Jesper Olsson, fakultetskoordinator

Uppföljning kvalitetsdialoger för forskarutbildning 2018

Detta dokument utgör HT-fakulteternas återkoppling till institutionerna på kvalitetsdialogerna för forskarutbildning 2018. Denna återkoppling följs upp under en heldag 11 januari 2019 med institutionernas deltagare på kvalitetsdialogerna, forskarutbildningsnämnden och Humanistisk-teologiska doktorandrådet (HTDR).

Bakgrund

Kvalitetsdialogerna utgör fakulteternas systematiska uppföljning av forskarutbildning och är centrala i fakulteternas utförande av rektors uppdrag till fakulteterna om systematisk uppföljning och utvärdering av utbildning på forskarnivå.¹

Kvalitetsdialogerna äger rum årligen i oktober månad och följs upp inför och under HT-fakulteternas heldag för forskarutbildning i januari.

Kvalitetsdialogerna dokumenteras och föregås av skriftliga underlag från institutionerna rörande dialogernas fokusfrågor respektive år.

Kvalitetsdialogerna är utformade för att fungera som ett forum för samtal kring utveckling av utbildning där institutionerna får möjlighet att diskutera utbildningarnas villkor, utmaningar och starka sidor. Syftet med dialogerna är att skapa ett kontinuerligt samarbete mellan fakulteterna, institutionerna/sektionerna/avdelningarna och utbildningarna som vilar på ett ömsesidigt förtroende och engagemang. HT-fakulteterna ser en sådan konstruktiv kvalitetskultur som det viktigaste redskapet i uppföljning av utbildningarnas kvalitet och fokuserar därför på att fånga upp gemensamma och särskilda utmaningar för utbildningarna samt att identifiera och sprida goda idéer och praktiker mellan utbildningsmiljöerna. Den grad av ömsesidigt förtroende som behövs för att skapa en konstruktiv och meningsfull kvalitetskultur etableras över tid och genom samarbete. Kvalitetsdialogerna mynnar därför inte ut i resultatrapporteringar för enskilda utbildningar, och det finns heller inga sanktioner inblandade i processen. Uppföljning av dialogerna lyfter gemensamma utmaningar och beskriver hur dessa kommer att föras vidare i fakultetsgemensamma

¹ Se *Föreskrifter för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildning vid Lunds universitet*, och *Policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av utbildning vid Lunds universitet* (STYR 2016/179). För HT-fakulteternas systematiska uppföljning av utbildning, se *Humanistiska och teologiska fakulteternas system för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av befintlig, examensgrundande utbildning på grund-, avancerad och forskarnivå 2019–2024* (STYR 2018/1257).

utvecklingsprocesser. För utbildningsspecifika utmaningar erbjuds institutionerna stöd och hjälp av fakulteterna.

Under åren 2019–2024 kommer kvalitetsdialogerna att ha årliga, tematiska fokus relaterade till kriterierna i *Policy för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling vid Lunds universitet* (STYR 2016/179). Konkretisering och implementering av varje års tematiska fokus görs i samarbete med forskarutbildningsnämnden och referensgruppen för forskarutbildning. Tema för 2018 års dialoger är ”handledning och handledarrollen”.

Genomförandet av kvalitetsdialogerna 2018

Kvalitetsdialogerna genomfördes på respektive institution. Från fakulteterna deltog prodekanen för forskarutbildning, utbildningsledaren och fakultetskoordinatören. Prefekterna och institutionernas forskarutbildningsansvariga deltog vid samtliga dialoger. Vid Institutionen för arkeologi och antikens kultur och samhällsliv samt Filosofiska institutionen deltog även ämnesansvariga. Institutionernas doktorandrådsrepresentanter deltog på de flesta kvalitetsdialogerna. Vid Institutionen för kulturvetenskaper deltog en representant från HTDR då institutionens doktorandrådsrepresentant fick förhinder. Vid Institutionen för utbildningsvetenskap genomfördes kvalitetsdialogen utan doktorandrepresentation eftersom sent uppkommit förhinder gjorde det omöjligt att hitta ersättare. Vid Institutionen för kommunikation och medier deltog både en representant för HTDR och en för institutionens doktorandråd. Som ett led i samarbetet mellan fakulteterna och HTDR inför dialogerna, koordinerade HTDR:s representanter institutionernas doktorandråd och förberedde doktorandrepresentationerna inför dialogerna. Inför nästa års dialoger är det önskvärt att representanter för både institutionens doktorandråd och HTDR vid varje kvalitetsdialog.

Inför kvalitetsdialogerna 2018 skickades ett antal frågor till institutionerna i slutet av juni. För att man på institutionerna ska kunna planera arbetet med underlaget i handledarkollegier och liknande behöver frågorna skickas ut tidigare.

Förslag till insatser och uppföljning

- HT-fakulteterna ska skicka frågor och underlag till institutionerna senast i maj månad inför kvalitetsdialogerna i oktober.
- Frågor och underlag ska diskuteras med och svaren ska förankras i handledarkollegiet på institutionen.
- Det är önskvärt att doktorandrepresentationen på kvalitetsdialogerna utökas till två representanter, en representant från institutionens doktorander och en representant från HTDR.

Kvalitetsdialogernas frågor, underlag och samtal

Frågorna som skickades till institutionerna var av såväl utbildningsspecifik som övergripande och tematisk karaktär. Frågorna var indelade i två kategorier. Den första kategorin diskuterades på institutionerna inför dialogerna. För den andra ombads institutionerna att skicka ett skriftligt underlag till fakulteterna inför dialogen. Följande frågor skickades till institutionerna:

Kategori 1: REFLEKTIONSFRÅGOR

1. *Vad är forskarutbildningshandledning av hög kvalitet?*
2. *Vilka parametrar är relevanta i bedömningen av forskarutbildningshandledningens kvalitet?*
3. *Vilken roll har handledningen i forskarutbildningens helhet och hur svarar den till forskarutbildningens natur?*
4. *Vad är en huvudhandledares uppgifter?*
5. *Vad är en biträdande handledares uppgifter?*
6. *Hur förbereds och följs handledare upp?*
7. *Har institutionerna regelbundna handledarträffar?*
8. *Vilka typer av frågor tas upp när handledare träffas?*

Kategori 2: SKRIFTLIGT UNDERLAG

Gör en framställning av samtliga aktiva doktorander kopplat till deras handledare och biträdande handledare.

Författa en reflektion på 1-2 sidor kring hur ni ser på handledarkompetens i förhållande till respektive forskarutbildningsämne.

Kvalitetsdialogerna för forskarutbildning 2018 var de första i sitt slag och genomfördes efter samma modell som fakulteternas kvalitetsdialoger på grund- och avancerad nivå. Inför den kommande tematiska sexårscykeln är årets kvalitetsdialoger att betrakta som ett test gällande både form och innehåll. Även om samtalen under dialogerna kretsade kring temat handledning och handledarroll, diskuterades också andra aspekter av forskarutbildningen som man på institutionerna ville ta upp med fakulteterna. Denna återkoppling tar därför upp även några aspekter av forskarutbildningen som inte enbart gäller svar på de utskickade frågorna. Den följande återkopplingen följer inte frågornas struktur, utan är indelad i teman baserade på samtalen i dialogerna och den uppföljning fakulteterna föreslår för framtida utveckling.

Rutiner för handledares möjligheter för kompetensutveckling och reflekterande samtal om handledning

I samtliga dialoger lyftes individuell anpassning fram som centralt för handledning av hög kvalitet. Förutom ämneskompetens bör därför handledare också besitta kompetens i att bemöta den individuella doktoranden i de olika faser han eller hon går genom under forskarutbildningen. Handledaren ska kunna både stödja och ställa krav på doktoranden i relation till dennas både forskningsmässiga och personliga utveckling. Det är höga krav som ställs på handledares skicklighet utanför ämneskompetensen. Flera betecknade handledarskapet som en ensam verksamhet där personlig lämplighet ligger till grund för handledares skicklighet i att följa doktoranden på nära håll på ett professionellt sätt. På de flesta institutioner samtalas det om handledningens utmaningar när något särskilt händer eller bland handledare sinsemellan. HT-fakulteterna ser ett behov av att skapa mer regelbundna möjligheter för handledare att tillsammans reflektera kring handledning, inom de egna handledarkollegierna, men också tillsammans med

handledare från andra institutioner. HT-fakulteterna ser detta som ett delat ansvar mellan fakulteterna och institutionerna. I dialogerna har olika förslag till arenor för sådana samtal kommit fram. De flesta har varit överens om att det bör skapas fler möjligheter för reflektion och fortbildning för handledare. Hur detta ska gå till finns det dock olika åsikter om; där vissa vill utöka möjligheterna i den nära kollegiemiljön, vill andra ha möjlighet att röra sig utanför institutionen för reflektion och fortbildning. HT-fakulteterna väljer därför att skapa ett antal olika möjligheter för samtal och fortbildning.

Förslag till insatser och uppföljning

- HT-fakulteterna uppmanar institutionerna att återkommande ge möjlighet för samtal kring handledning i handledarkollegierna.
- Institutionsledningarna ska försäkra sig om att samtliga huvudhandledare har gått forskarhandledningskursen.
- HT-fakulteterna kommer under 2019 utarbeta strukturer för mentorskap bland handledare.
- HT-fakulteterna kommer med start vårterminen 2019 att erbjuda föreläsningar eller seminarier för handledare en gång per år.
- HT-fakulteterna kommer under 2019 initiera samtal med AHU och andra fakulteter med syftet att öka möjligheterna för fortbildning för handledare.

Institutionsgemensamma riktlinjer och institutionsövergripande dialog

I dialogerna diskuterades handledares roll i forskarutbildningen utifrån ett stort antal aspekter relevanta för forskarutbildningsverksamheten. Följande är en lista med exempel på frågor som diskuterades:

- På vilka sätt och i vilken grad ska handledningen fokuseras mot ett arbetsliv utanför akademien?
- Hur fångar handledningen upp doktorandens högskolepedagogiska kompetensutveckling, även när doktoranden inte har möjlighet att undervisa?
- Vad bör gälla för gästdoktorander med hänsyn till handledning?
- Vilken roll bör handledaren ha i doktorandernas övning av forskningskommunikation?
- Bör handledare ha en gemensam strategi för doktoranders konferensdeltagande?
- Hur kan användandet av ISP i handledning stärkas?
- Hur kan institutionerna tydligt kommunicera vad som gäller för biträdande handledare i förhållande till huvudhandledaren?
- När och hur ska biträdande handledare utses?

Denna typ av frågor ägnar sig inte för fakultetsgemensamma svar eller riktlinjer. HT-fakulteterna vill dock att varje institution systematiskt reflekterar kring vilka aspekter av handledning som bör regleras med syftet att likrikta verksamheten samt att kunna tydligt kommunicera förväntningar, ansvar och rättigheter till både

handledare och doktorander. Denna reflektion ska mynna ut i institutionsgemensamma riktlinjer för handledning.

Denna typ av frågor är dock i hög grad tankar och funderingar som redan finns på de flesta institutionerna. HT-fakulteterna ser ett behov av ökad dialog kring forskarutbildningen mellan institutionerna, något som skulle kunna åstadkommas genom referensgruppen för forskarutbildningen.

Förslag till insatser och uppföljning

- HT-fakulteterna ber institutionerna att ta fram institutionsgemensamma riktlinjer för handledning.
- HT-fakulteterna stödjer institutionerna i arbetet med att ta fram riktlinjer genom institutionsövergripande möten. Syften med dessa möten är dels att skapa möjligheter för samtal om riktlinjer mellan institutionerna, dels att informera om de regleringar som finns för forskarutbildningen på fakultets-, lärosätes-, och nationell nivå.
- HT-fakulteterna ber institutionerna om att integrera arbetet med ISP i handledningen.
- HT-fakulteterna kommer framöver att samarbeta med referensgruppen för forskarutbildning (där representanter från samtliga institutioner ingår) på ett mer strukturerat och övergripande sätt. Syftet är att skapa ett mer strukturerat samarbete med god framförhållning mellan fakulteterna och institutionerna i frågor om forskarutbildningens kvalitet.

Sammanläggningsavhandlingar och monografier

I flera av kvalitetsdialogerna kom sammanläggningsavhandlingar upp. Inom ett fåtal forskarutbildningar är sammanläggningsavhandlingar vanligt förekommande. Inom andra forskarutbildningar har sammanläggningsavhandlingar gradvis blivit fler, och detta skapar frågor om riktlinjer för själva avhandlingen. Denna typ av riktlinjer är i hög grad ämnesspecifika och bör därför hanteras på institutionsnivå eller inom ämnet. Gemensamt för alla är dock avhandlingsprocessen som skiljer sig från författandet av monografier.Handledning av sammanläggningsavhandlingar är därför ett utmärkt tema för institutionsövergripande dialog och utbyte av erfarenheter.

Förslag till insatser och uppföljning

- HT-fakulteterna bjuder under vårterminen 2019 till ett institutionsövergripande seminarium om att handleda sammanläggningsavhandlingar.

Styrdokument på engelska

I flera av kvalitetsdialogerna yttrades önskemål om att styrdokument för forskarutbildningen måste finnas tillgängliga på engelska. HT-fakulteterna ser detta som en självklarhet och tar itu med detta under vårterminen 2019.

Förslag till insatser och uppföljning

- HT-fakulteterna kommer under vårterminen att översätta samtliga fakultetsgemensamma styrdokument till engelska.